

המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

מערכת שידורים לאומית

מפמ"ר עברית: תומר בוזמן
ייעוץ אקדמי ודידקטי: ד"ר עליזה עמיר
פיתוח: ד"ר עליזה עמיר, רותי שלו, מוריה פלינט

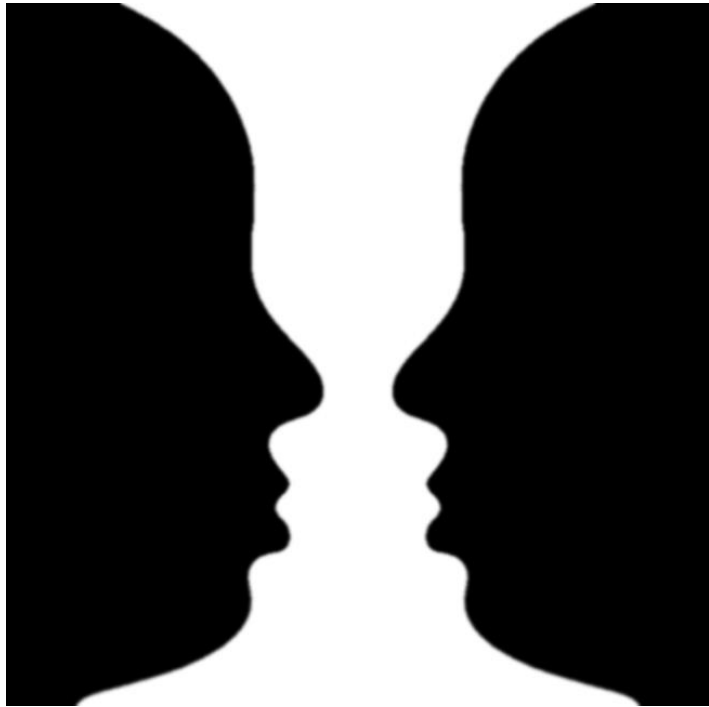
חלון מורה
אין למקם מידע

דו משמעות תחבירית

כיתות יא - יב

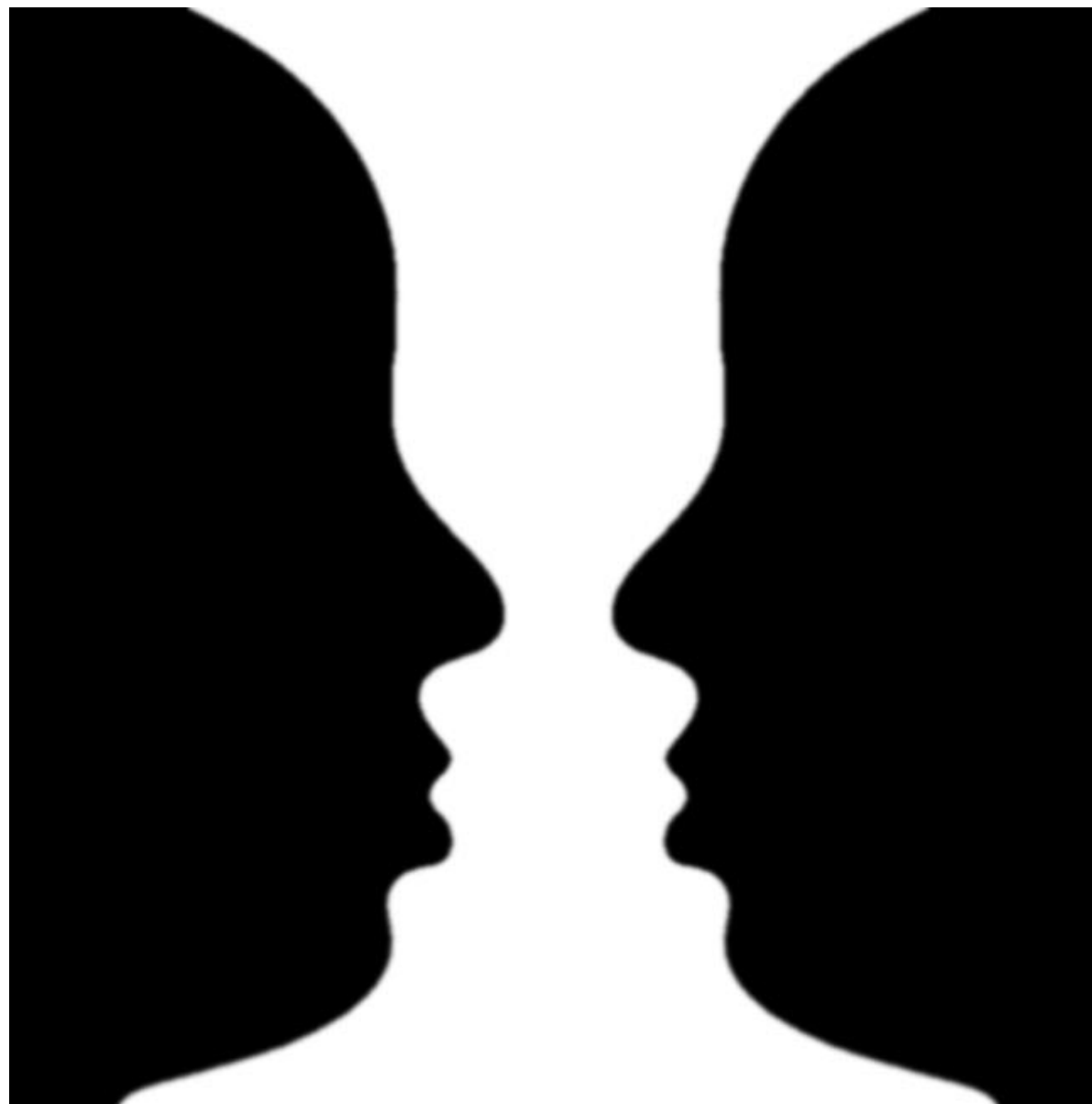
שם המורה: רותי שלו

מה נלמד היום?

- מהי דו משמעות?
- מה מטרתיה?
- איך מזהים דו משמעות?
- כיצד "מפרקים" דו משמעות?

[/https://www.flickr.com/photos/sightrays](https://www.flickr.com/photos/sightrays)

הדו משמעות או דו המשמעות?

אפשר גם וגם

...

האקדמיה ללשון העברית
12 בספטמבר 2016 · 🌐

הדו־משמעות או דו־המשמעות?
תת־ועדות או תת־ועדות?

צירופים אלו ודומיהם נוצרו על פי מקבילות לועזיות. הם בראו בריאה חדשה בלשוננו, ומשום כך הם מעוררים קשיים דקדוקיים.

אם רואים בתחיליות כגון 'תת־' צורן דקדוקי, הגיוני ליידע את הצירוף בראשו – 'התת־ועדה', ולרבות אותו בסופו – 'תת־ועדות'. ואולם לאוזן העברית 'התת־ועדה' נשמע שיבוש (כמו "הבית ספר"), ולכן אך טבעי שיש המיידעים 'תת־הוועדה' על דרך היידוע התקני של הסמיכות ('בית הספר'). גם בצורת הריבוי נוהגות בציבור שתי דרכים: 'תת־ועדות' לצד 'תת־ועדות' או 'תת־ועדה'.

מכיוון שמדובר כאמור במבנה חדש לעברית, החליטה ועדת הדקדוק של האקדמיה שלא להתערב בשאלת היידוע והריבוי של צירופים מסוג זה, והותירה לדוברים ולהתפתחות הטבעית לפעול את פעולתם.

לסקירה נרחבת בנושא: <http://hebrew-academy.org.il/2016/09/07/תת-ועדה-דו-משמעי-על-תחיליות-וסופיו/>

דו משמעות מילונית - בצליל (הומופוניות)

דו משמעות מילונית

דו משמעות מילונית

חליפה = החלפה
החלפת מכתבים

חליפה = בגד
בגד העשוי ממכתבים

דו־משמעות באיורים.

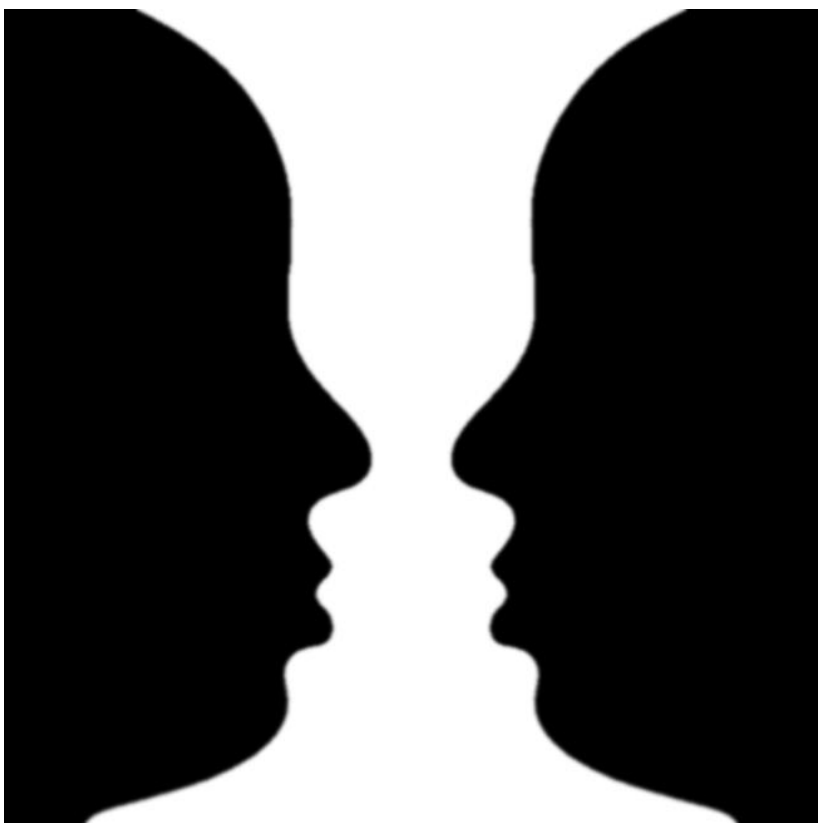
מתוך: 200 ארץ 200? הוצאת דומינו, 1982.

© כל הזכויות שמורות לדודו גבע.

סוגי דו משמעות תחבירית

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר משם עצם אחד

סוגי דו משמעות

1. ש"ת המתאים ליותר מש"ע אחד

2. שם פעולה כנסמך

3. צירוף שמני + פסוקית לוואי

4. תיאור או לוואי

5. מושא או תיאור

6. שם פועל

7. מושא או הסגר

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

לפניכם כותרת שהופיעה בעיתונות בימים האחרונים.

מסיבת הדבקה המונית

מהי הדו משמעות בכותרת זו?

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר
משם עצם אחד

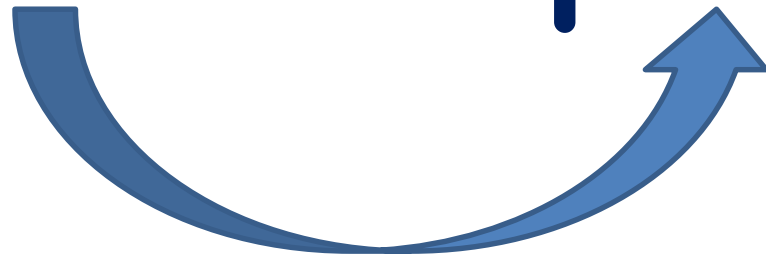
מסיבת הדבקה המונית

מי המונית?

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

מסיבת הדבקה המונית

ההדבקה היא המונית

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר
משם עצם אחד

מסיבת הדבקה המונית

המסיבה היא המונית

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר משם עצם אחד

פרת דודתי הזקנה

image: Freepik.com

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

פרת דודתי הזקנה

דודתי זקנה

הפרה זקנה

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

תרגול

לפניך שני צירופים. אחד מהם הוא דו-משמעי.

א. פענוח הנתון השגוי

ב. הקלדת הנתון השגוי

הקף את הצירוף הדו משמעי.

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

תרגול

הסבר במונחים לשוניים מה גורם לדו משמעות בצירוף שהקפת, ומדוע בצירוף האחר אין דו משמעות.

א. פענוח הנתון השגוי

א. הקלדת הנתון השגוי

פענוח ונתון שניהם ממין זכר, ולכן התואר השגוי יכול להתאים לשניהם.
לעומת זאת הקלדה היא נקבה, ולכן התואר שגוי אינו יכול להתאים לה.

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

תרגול

לפניכם משפט דו משמעי.

המיזם מיועד למבוגרים ולצעירים יצירתיים.

כתוב את שתי המשמעויות של המשפט.

□המיזם מיועד למבוגרים יצירתיים ולצעירים יצירתיים.

□המיזם מיועד למבוגרים וגם לצעירים יצירתיים.

1. שם תואר המתאים במין ובמספר ליותר

משם עצם אחד

תרגול

לפניך משפט דו משמעי.

כתוב את שתי המשמעויות העולות ממשפט זה.

דנה ביקשה מדניאלה את הכרטיס שלה למופע
הפתיחה של המכבייה.

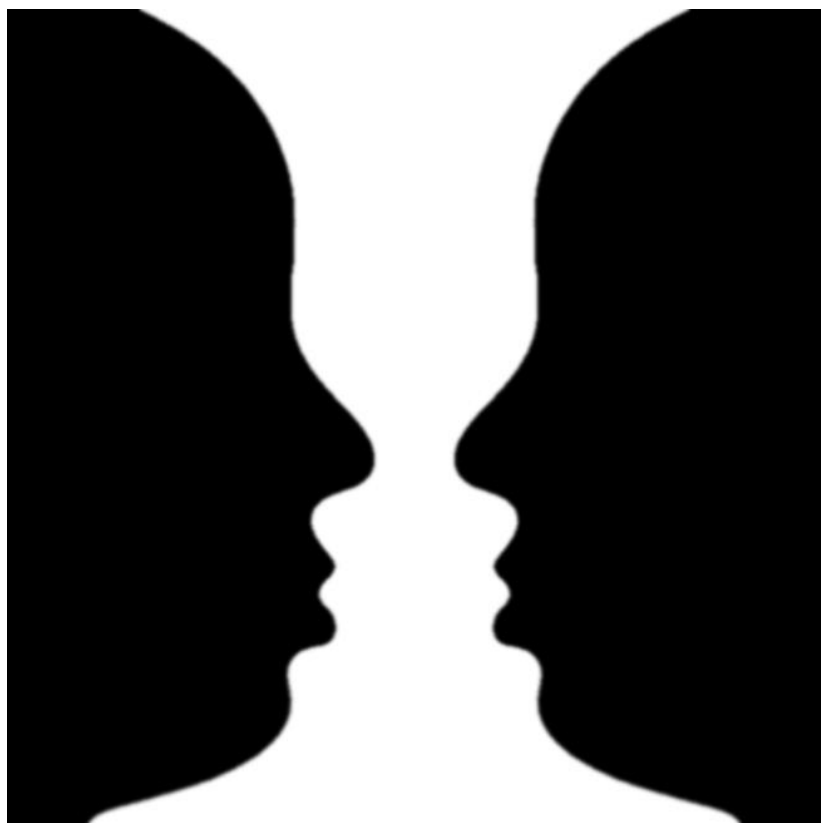
□ הכרטיס הוא של דניאלה.

□ הכרטיס הוא של דנה.

סוגי דו משמעות תחבירית

2. שם פעולה כנסמך

סוגי דו משמעות

✓ ש"ת המתאים ביותר מש"ע אחד

2. שם פעולה כנסמך

3. צירוף שמני + פסוקית לוואי

4. תיאור או לוואי

5. מושא או תיאור

6. שם פועל

7. מושא או הסגר

2. שם פעולה כנסמר

מה המשותף לצירופים שלפניכם?

- הודעת הרופאה המרשימה
- השמדת תאי הדם הלבנים
- בדיקת הדגימה של מנהלת מכון המחקר
- בחירת יושב ראש הכנסת

2. שם פעולה כנסמך

צירופי סמיכות שבהם הנסמך הוא שם פעולה

- הודעת הרופאה המרשימה
- השמדת תאי הדם הלבנים
- בדיקת הדגימה של מנהלת מכון המחקר
- בחירת יושב ראש הכנסת

2. שם פעולה כנסמך

הערכת המומחים התפרסמה ברשת

```
graph TD; A[הערכת המומחים התפרסמה ברשת] --> B[המומחים הוערכו?]; A --> C[המומחים העריכו?];
```

המומחים הוערכו?

המומחים העריכו?

2. שם פעולה כנסמר

יצירת משפטים חד משמעיים

המומחים
העריכו את
המצב,
והערכתם
התפרסמה
התפרסמה
ברשת.

הערכת
מומחים

גורם חיצוני
העריך את
המומחים,
והערכה זו
התפרסמה
ברשת.

2. שם פעולה כנסמך

תרגול

לפניך שני משפטים.

- א. מינוי המנהל עורר מחאה.
- ב. החלטת המנהלת עוררה מחאה.

הקף את המשפט שיש בו דו משמעות.

2. שם פעולה כנסמר

תרגול

נסח את המשפט הדו משמעי בשני משפטים, שכל אחד מהם יבטא משמעות אחת.

מינוי המנהל עורר מחאה.

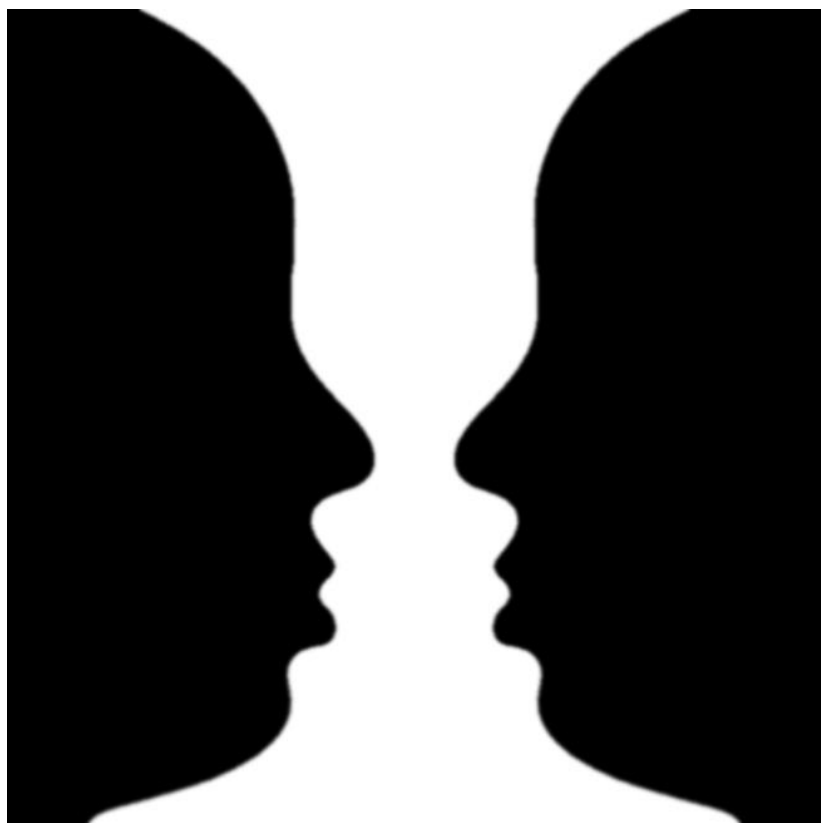
1. מינוי אדם מסוים לתפקיד מנהל עורר מחאה.

2. המינוי שהמנהל בחר לעשות עורר מחאה.

סוגי דו משמעות תחבירית

3. צירוף שמני + פסוקית לוואי

סוגי דו משמעות

✓ ש"ת המתאים ליותר מש"ע אחד

✓ שם פעולה כנסמך

3. צירוף שמני + פסוקית לוואי

4. תיאור או לוואי

5. מושא או תיאור

6. שם פועל

7. מושא או הסגר

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

פסוקית לוואי

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

פסוקית לוואי
נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

פסוקית לוואי
נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

פסוקית לוואי
נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

פסוקית לוואי
נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס שפרש מצה"ל.

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס **ש** פרש מצה"ל. דו משמעי

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס **ש** פרש מצה"ל. אפשרות א

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס **ש** פרש מצה"ל. אפשרות ב

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

נפגשתי עם סגן מפקד הבסיס **ש** פרש מצה"ל.

דו משמעי

מפקד הבסיס פרש מצה"ל, ואני נפגשתי עם סגנו.

חד משמעי

סגן מפקד הבסיס פרש מצה"ל, ואני נפגשתי איתו.

חד משמעי

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

תרגול

אם הספורטאית, שהתרגשה מאוד מן
התחרות, הודתה למאמן.

לפניך שלוש שאלות. הקף רק את השאלה שהתשובה
עליה אינה חד-משמעית על פי המשפט.

למי היא הודיעה?

מי התרגשה?

מי הודתה?

3. צירוף שמני +פסוקית לוואי

תרגול

לפניך משפט דו משמעי.

כתוב שאלה, שבאמצעותה יהיה ברור מהי הדו-משמעות במשפט.

פוטר עוזרו האישי של הפוליטיקאי שהפיץ שקרים ברשת.

✓ מי הפיץ שקרים ברשת?

✓ העוזר של הפוליטיקאי הפיץ שקרים או העוזר שלו הפיץ שקרים ברשת?

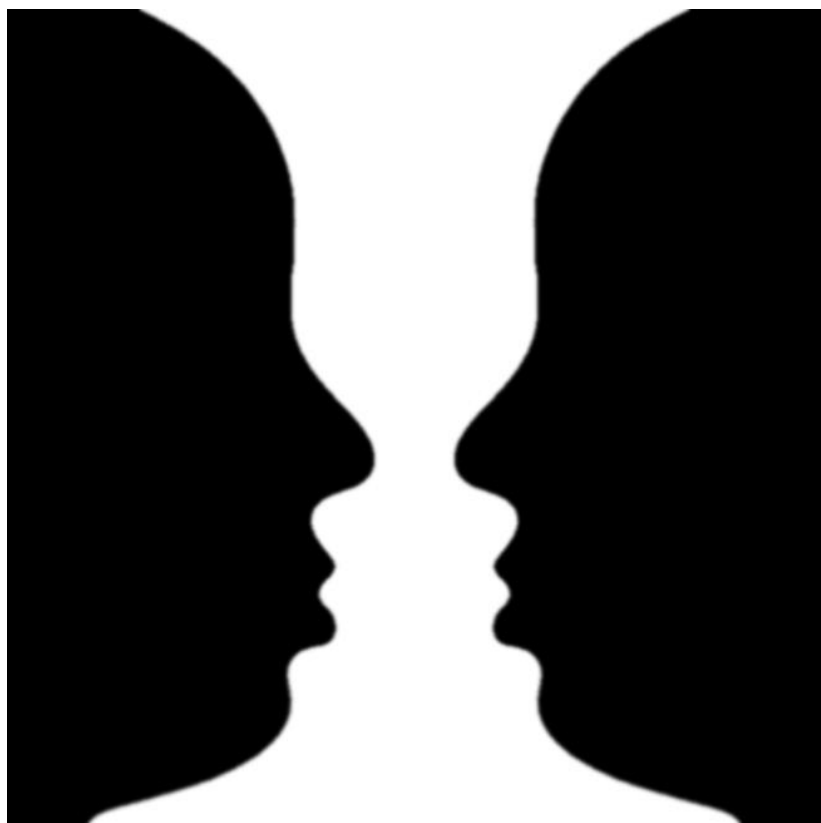
יוצאים להפסקה קצרה

מיד נשוב

סוגי דו משמעות תחבירית

4. תיאור או לווּאי

סוגי דו משמעות

✓ ש"ת המתאים ביותר מש"ע אחד

✓ שם פעולה כנסמך

✓ צירוף שמני + פסוקית לוואי

4. תיאור או לוואי

5. מושא או תיאור

6. שם פועל

7. מושא או הסגר

4. תיאור או לואי

הבוקר שבה קבוצת המטיילים ממקסיקו.

האם המטיילים טילו
במקסיקו?

האם המטיילים הן
תושבות מקסיקו?

4. תיאור או לואי

הבוקר **שבה** קבוצת המטיילים ממקסיקו.
דו משמעי

הבוקר **שבה** קבוצת המטיילים ממקסיקו.
אפשרות א - לואי

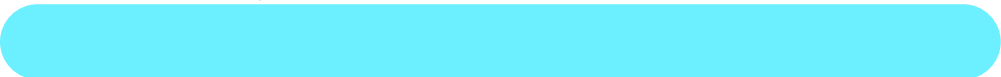
הבוקר **שבה** קבוצת המטיילים ממקסיקו.
אפשרות ב - תיאור (מקום)

4. תיאור או לואי

הבוקר **שבה** קבוצת המטיילים ממקסיקו.
דו משמעי

הבוקר **שבה** קבוצת המטיילים המקסיקניות.
חד משמעי -
לואי

הבוקר **שבה** ממקסיקו קבוצת המטיילים.
חד משמעי -
תיאור (מקום)

4. תיאור או לואי

תרגול

לפניך משפט דו משמעי.

אתמול הגיעה הקבוצה **מרמת גן**.

הקף את הצירוף שיוצר את הדו משמעות במשפט.

4. תיאור או לואי

תרגול

אתמול הגיעה הקבוצה **מרמת גן**.

את הצירוף שיוצר את הדו משמעות במשפט אפשר לנתח בשני תפקידים תחביריים שונים.

ציין את שני התפקידים התחביריים השונים של הצירוף.

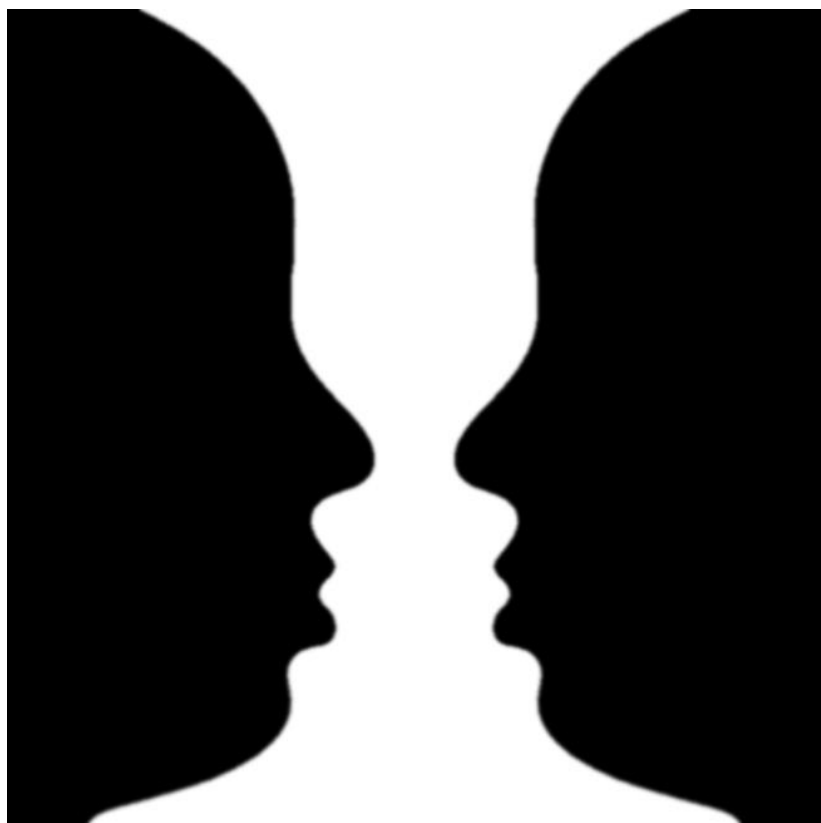
☐ תיאור

☐ לואי

סוגי דו משמעות תחבירית

5. מושא או תיאור

סוגי דו משמעות

✓ ש"ת המתאים ביותר מש"ע אחד

✓ שם פעולה כנסמך

✓ צירוף שמני + פסוקית לוואי

✓ תיאור או לוואי

5. מושא או תיאור

6. שם פועל

7. מושא או הסגר

5. מושא או תיאור

מדריך התיירים הרצה על הר הכרמל.

המדריך היה בכרמל

תמונה: איתי פלינט

ההרצאה עסקה בכרמל

5. מושא או תיאור

מדריך התיירים **הרצה** על הר הכרמל.

דו משמעי

מדריך התיירים **הרצה** **בנושא** הר הכרמל.

חד משמעי -
מושא

מדריך התיירים **הרצה** **כשהוא** **נמצא** על הר
הכרמל.

חד משמעי –
תיאור (מקום)

6. מושא או תיאור

תרגול

לפניך משפט דו משמעי.

הקף את המילה היוצרת את הדו משמעות במשפט.

בני הזוג התאהבו במכבייה.

6. מושא או תיאור

תרגול

לפניך משפט דו משמעי.

בני הזוג התאהבו במכבייה.

אפשר לנתח את המילה היוצרת את הדו משמעות במשפט בשני תפקידים
תחביריים שונים.
ציין את שני התפקידים התחביריים.

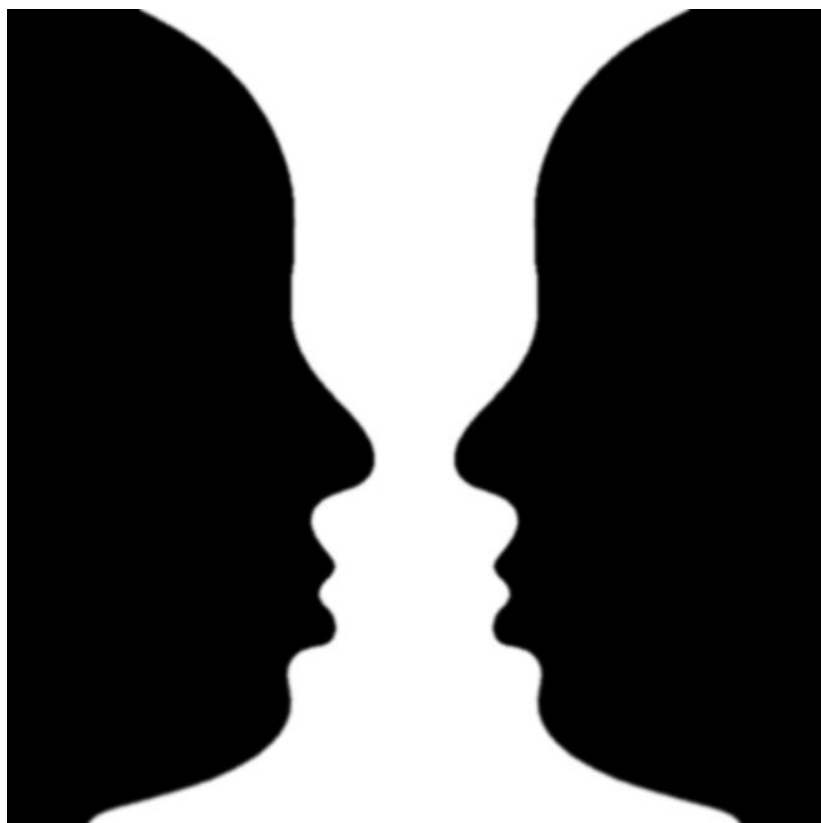
□ מושא

□ תיאור (מקום)

סוגי דו משמעות תחבירית

6. שם פועל

סוגי דו משמעות

✓ ש"ת המתאים ביותר מש"ע אחד

✓ שם פעולה כנסמך

✓ צירוף שמני + פסוקית לוואי

✓ תיאור או לוואי

✓ מושא או תיאור

6. שם פועל

7. מושא או הסגר

[/https://www.flickr.com/photos/sightrays](https://www.flickr.com/photos/sightrays)

6. שם פועל

מנכ"ל משרד הבריאות ביקש מראש
הממשלה לבצע בדיקות נוספות.

המנכ"ל יבצע בדיקות
נוספות

ראש הממשלה יבצע
בדיקות נוספות

6. שם הפועל

מנכ"ל משרד הבריאות ביקש מראש הממשלה לבצע בדיקות נוספות.

דו משמעי

- מנכ"ל משרד הבריאות פנה אל ראש הממשלה וביקש שראש הממשלה יבצע בדיקות נוספות.

חד משמעי - א

- מנכ"ל משרד הבריאות ביקש שהוא יבצע בדיקות נוספות, הוא הפנה בקשה זאת לראש הממשלה.

חד משמעי – ב

6. שם הפועל

תרגול

לעתים משפטים דו משמעיים מובנים באופן חד משמעי כשהם נטועים בתוך הקשר. כלומר ההקשר גורם להבנת המשפטים באופן חד משמעי. לפניך משפט דו משמעי. כתוב קטע קצר, ובו תשבץ את המשפט הדו משמעי שבחרת כפי שהוא, ובזכות ההקשר תעלה מן המשפט משמעות אחת ברורה.

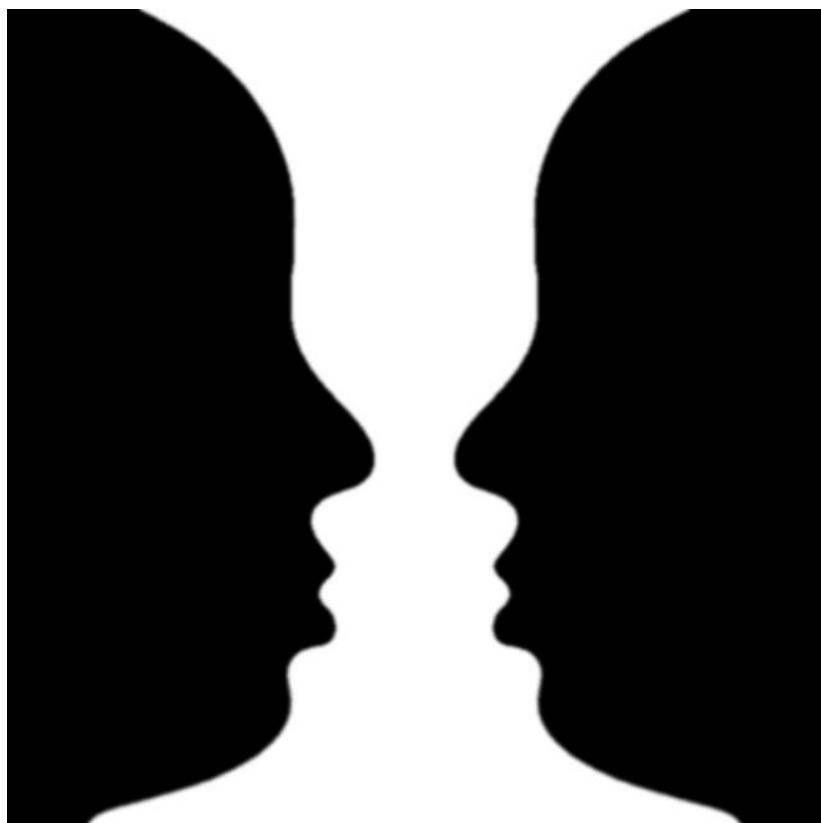
למדריך אסור להרביץ.

- החניכים רבו ביניהם במהלך הפעולה, וכשהמדריך ניסה להפריד הם הרביצו גם לו. המדריך אמר להם: למדריך אסור להרביץ.
- במהלך פעולה בסניף אחד המדריכים הרביץ לחניך. ההורים של החניך כעסו מאוד ואמרו: למדריך אסור להרביץ.

סוגי דו משמעות תחבירית

7. מושא או הסגר

סוגי דו משמעות

✓ ש"ת המתאים ליותר מש"ע אחד

✓ שם פעולה כנסמך

✓ צירוף שמני + פסוקית לוואי

✓ תיאור או לוואי

✓ מושא או תיאור

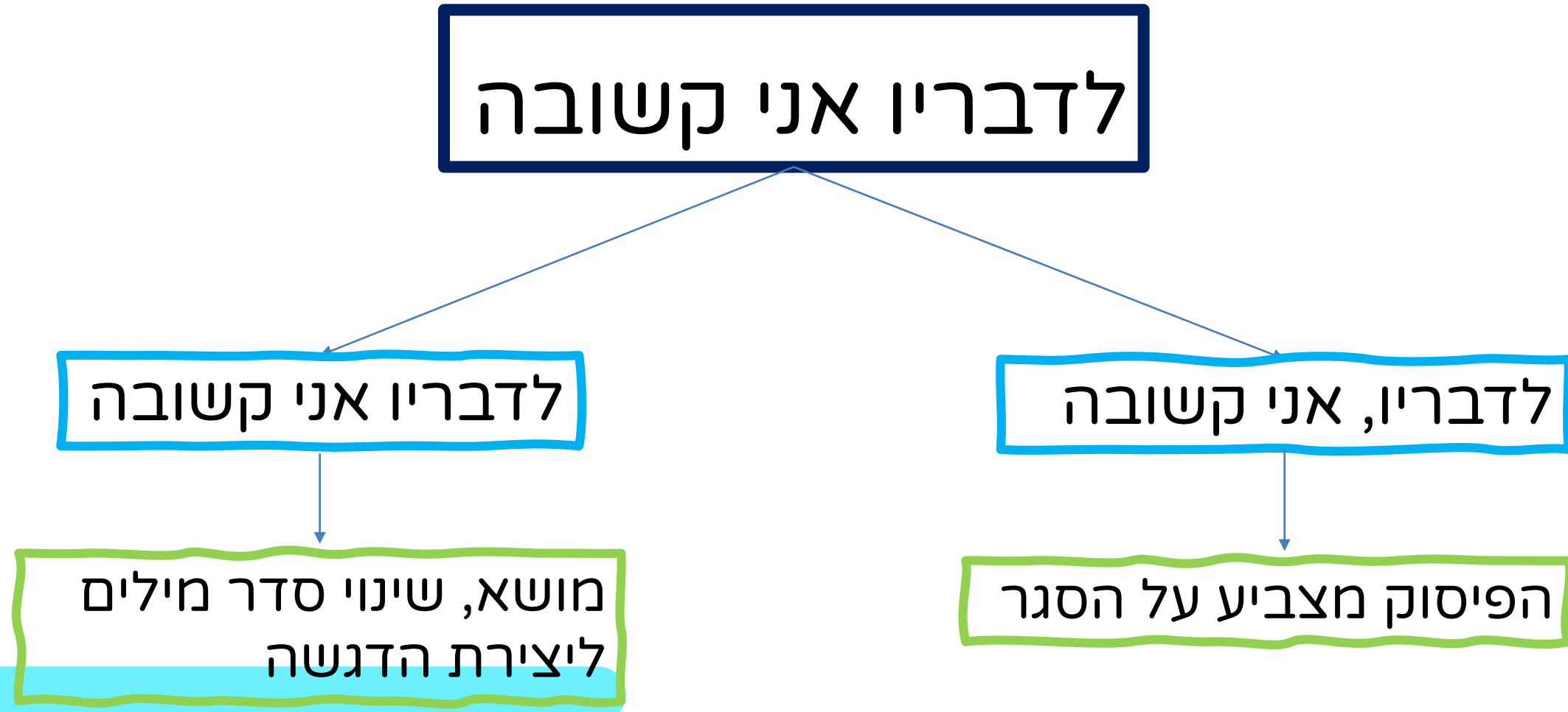
✓ שם פועל

7. מושא או הסגר

6. מושא או הסגר

לדבריו אני קשובה


```
graph TD; A[לדבריו אני קשובה] --> B[לדבריו]; A --> C[אני קשובה]; B --> D[מושא, שינוי סדר מילים]; B --> E[ליצירת הדגשה]; C --> F[הפיסוק מצביע על הסגר];
```

לדבריו אני קשובה

מושא, שינוי סדר מילים
ליצירת הדגשה

לדבריו, אני קשובה

הפיסוק מצביע על הסגר

תודה על ההקשבה!

מצורף תרגול. פתרו ושלחו למורה שלכם.
בהצלחה!

